

ПРАВОПИС ЗАПОЗИЧЕНИХ СКЛАДНИХ ЛЕКSEM УКРАЇНСЬКОЇ ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено специфіку творення та написання складних ІТ-термінів українською мовою на основі фахових технічних статей. Проаналізовано застосування норм нової редакції Українського правопису до технічних неологізмів, виокремлено підгрупи термінів із дефісним написанням та проаналізовано типові помилки в сучасному професійному мовленні.

Ключові слова: ІТ-термінологія, складні слова, правопис, неологізми, вебзастосунок, професійний сленг.

Abstract

The specificity of the formation and spelling of complex IT terms in the Ukrainian language based on professional technical articles is investigated. The application of the norms of the new edition of the Ukrainian orthography to technical neologisms is analyzed, subgroups of terms with hyphenated spelling are identified, and typical errors in modern professional speech are analyzed.

Keywords: IT terminology, complex words, orthography, neologisms, web application, professional slang.

Вступ

Стрімкий розвиток індустрії інформаційних технологій супроводжується масовим запозиченням лексики з англійської мови. Процес її адаптації до української мови часто спричиняє орфографічні труднощі, зокрема в написанні складних іншомовних слів. Застосування норм сучасного українського правопису до технічних неологізмів є актуальною потребою для стандартизації професійної комунікації інженерів-програмістів та розробників програмного забезпечення.

В українському мовознавстві специфіку утворення й функціонування складних слів, зокрема й запозичених, досліджували Л. Азарова, М. Жовтобрюх, Г. Гнатюк, К. Городенська, А. Грищенко, Н. Клименко, І. Мислива-Бунько, М. Плющ, Л. Радомська, О. Стишов та ін. Складні термінологічні одиниці з дефісним написанням, що поєднують самостійні слова, визначено як термінологічні юкстапозити (Л. Радомська) [3]. У сучасних лінгвістичних дослідженнях значну увагу приділяють функціонуванню англіцизмів у професійних терміносистемах, особливо в галузі інформаційних технологій, визначено основні напрями входження англійських запозичень у сучасну українську лексику [2]. Автори підкреслюють, що однією з найактивніших сфер їх поширення є ІТ-середовище, де англійська мова є основним джерелом формування нової термінології.

Питання лінгвального статусу таких новотворів, специфіка їхнього функціонування як складних слів, а також критерії визначення статусу іншомовних компонентів у терміносистемах є актуальною проблемою сучасної лінгвістики, оскільки процес запозичення нових лексем до ІТ-термінології є постійним.

Метою роботи є аналіз сучасних тенденцій творення та написання складних ІТ-термінів в українській мові на основі матеріалів фахових технічних видань.

Результати дослідження

Для дослідження було проаналізовано матеріали, опубліковані на порталі української ІТ-спільноти **DOU.ua** [1]. Основним предметом нашого дослідження є складні ІТ-терміни, що відповідно до норм чинного українського правопису пишуться мають дефісне написання. Серед зафіксованих одиниць за структурними ознаками доцільно виокремити дві підгрупи.

Першу підгрупу становлять складні терміни, у яких перший компонент є повноцінним словом. До неї належать такі виявлені в текстах одиниці:

- дата-центр;
- бізнес-логіка;
- файл-сервер;
- блок-схема;
- фронтенд-розробка;
- бекенд-розробка тощо.

У таких утвореннях обидва компоненти функціонують в українській мові як самостійні лексичні одиниці та зберігають власне лексичне значення, що є підставою для їхнього дефісного написання.

Другу підгрупу утворюють терміни, першим компонентом яких є аббревіатура, подана латиницею. Використання дефіса в таких конструкціях є обов'язковим, оскільки воно забезпечує чітке графічне розмежування англійського скорочення та українського компонента [4]. У проаналізованих текстах такі утворення є продуктивними, наприклад:

- *API-запит* (*API* — Application Programming Interface);
- *IP-адреса* (*IP* — Internet Protocol);
- *SQL-база* (*SQL* — Structured Query Language);
- *IT-індустрія* (*IT* — Information Technology);
- *QA-інженер* (*QA* — Quality Assurance);
- *UX-дизайн* (*UX* — User Experience);
- *SaaS-рішення* (*SaaS* — Software as a Service) та ін.

Окремо розглянемо специфічну групу запозичених лексем, які мовці часто помилково сприймають як складні слова. До цієї групи належать слова з іншомовними префіксоїдами (*веб-, кібер-, мікро-* тощо), які в українській мові не мають статусу складних слів і відповідно їхні компоненти потрібно писати разом за правилами української орфографії, наприклад: *вебзастосунок, вебсайт, вебсторінка, веброзробка, кібербезпека, кібератака, кібергігієна, мікропроцесор* тощо. А також сюди зараховуємо запозичені лексеми, утворені від складних англійських поєднань, компоненти яких в українській мові не позначають окремо вживаних лексем на зразок англ. *back end, open source* тощо, тому їх варто теж писати разом, без дефіса, наприклад: *бекенд, фронтенд, блокчейн, онлайн, опенсорс, фреймворк, продактменеджер* та ін.

Ці лексеми не є складними в українській мові, оскільки їхні перші компоненти (наприклад, «продакт», «бек», «фронт») або обидва не є самостійними українськими словами та не вживаються окремо з відповідним до англійського лексичним значенням. Під час аналізу сучасних ІТ-текстів було виявлено численні випадки відхилення від нормативного написання таких слів. Для ілюстрації подамо речення з помилковим уживанням, вилучені зі статей на порталі DOU.ua:

1. **Веб-додаток** для пошуку пального на заправках України (Публ.-1). Нормативна форма: **вебдодаток**.
2. Перший **веб-сайт** побачив світ 6 серпня 1991 року (Публ.-2). Нормативна форма: **вебсайт**.
3. **веб-сторінка** для завантаження фото за QR-кодом (Публ.-3). Нормативна форма: **вебсторінка** (див. рисунок 1).
4. **Broker: ip адреса** брокера (Публ.-4). Нормативна форма: **IP-адреса**.
5. (Р)еволюція **фронт-енд** розробника (Публ.-5). Нормативна форма: **фронтенд**.
6. Де можна відкрити власний **датацентр**? (Публ.-6). Нормативна форма: **дата-центр**.
7. Шукаємо талановитого **UI/UX дизайнера**, який не лише вміє працювати з інтерфейсами, а й здатний розуміти потреби користувачів та втілювати їх у продуманий, естетичний та інтуїтивно зрозумілий дизайн (Публ.-7). Нормативна форма: **UI/UX-дизайнера**.

[Як ми з нуля зібрали повноцінну інфраструктуру за допомогою ...](#)

10 квіт. 2025 р. ... Cursor згенерував: • бекенд: API для завантаження фото, застосування ефекту, логування, генерування QR-коду, • фронтенд: веб-сторінка для ...

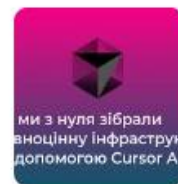

Рис. 1. Приклад ненормативного написання терміна з префіксоїдом «веб-» у сучасній ІТ-публікації

Висновки

Проведене дослідження функціонування запозичених ІТ-термінів у текстах порталу DOU.ua засвідчило наявність суттєвої розбіжності між нормами чинного українського правопису та реальною мовною практикою ІТ-фахівців. Встановлено, що в сучасному професійному дискурсі масово фіксуються випадки ненормативного дефісного написання термінів. Аналіз вибірки текстів показав, що найпоширенішими є орфографічні помилки в словах із префіксоїдами (наприклад, хибне дефісне написання форм із компонентом *веб-* замість нормативних *вебсайт*, *вебсторінка* тощо), а також безпідставне відокремлення дефісом компонентів, які помилково кваліфікуються мовцями як самостійні слова (до прикладу, *фронт-енд*, *продакт-менеджер*, *бек-енд* замість *фронтенд*, *продактменеджер*, *бекенд* тощо).

Наявність таких систематичних відхилень у фахових статтях та обговореннях підтверджує, що процес унормування української ІТ-термінології все ще перебуває на перехідному етапі. Результати нашого дослідження доводять нагальну потребу в підвищенні рівня орфографічної грамотності серед розробників та необхідність послідовного впровадження норм літературної мови в професійну ІТ-комунікацію для створення якісної та уніфікованої технічної документації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичні статті розділу «Технології» [Електронний ресурс] // Професійна ІТ-спільнота DOU.ua. Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/tags/технології/> (дата звернення: 02.06.2026).
2. Писаренко М. О., Поліщук П. О. Сфери проникнення англіцизмів в українську мову [Електронний ресурс] // Матеріали XLVIII Всеукраїнська науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету. Вінниця : ВНТУ, 2019. URL : <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/27768> (дата звернення: 02.06.2026).
3. Радомська Л. А. Іменники-юкстапозити української термінології з рівноправними компонентами. Україна перед викликами сьогодення: в пошуках оптимальної моделі розвитку : монографія / І. І. Комарницька, О. А. Мельник, В. І. Палагута та ін., Аналітичний центр сучасної гуманітаристики. Харків : Право, 2026. С. 193-211. <https://doi.org/10.31359/9786178759315>.
4. Український правопис / Національна академія наук України. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Публ.-1 — <https://dou.ua/forums/topic/38620/> (дата звернення: 01.06.2026).
Публ.-2 — <https://dou.ua/lenta/articles/web-development-status-2020/> (дата звернення: 01.06.2026).
Публ.-3 — <https://dou.ua/forums/topic/53317/> (дата звернення: 02.06.2026).
Публ.-4 — <https://dou.ua/forums/topic/42488/> (дата звернення: 02.06.2026).
Публ.-5 — <https://dou.ua/calendar/48318/> (дата звернення: 02.06.2026).
Публ.-6 — <https://dou.ua/forums/topic/54899/> (дата звернення: 03.06.2026).
Публ.-7 — <https://jobs.dou.ua/companies/unbreakable-ukraine-foundation/vacancies/318461/> (дата звернення: 03.06.2026).

Лисий Костянтин Андрійович — студент групи 2ПІ-256, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: garoshh1818@gmail.com

Науковий керівник: **Радомська Людмила Анатоліївна** — канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ludarad9@gmail.com.

Lysi Kostiantyn A. — Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: garoshh1818@gmail.com

Supervisor: **Radomska Lyudmyla A.** — Cand. Sc. (Philol.), Associate Professor of the Chair of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ludarad9@gmail.com.